

A najnovija zbirka pesama Vlade Uroševića počinje:

»Zatvoreni ste u gnjуреće zvono:
tonete s bukom u ušima.
San vas plastovima pokrива.«

»Gnjуреće zvono« je koherentna priča o jednom nadrealnom svetu (u tom pogledu donekle se izdvaja samo ciklus »Kuća detinjstva« koji, talkoreći, nije do kraja »opredmećen«). Međutim, kod sanjalice iz »Gnjуреćeg zvona« istovremeno se redovno prepliće, pretapa, preliva se ono što je »u snu i na javi«: »Bežite kroz močvare gubeći, nalazeći pravac. — Osećate kako okolo obruč steže. — I u trenutku kada uspevate da preskočite u stvarnost — znate: potera za nekim drugim nastavlja se sada.« »Opsadno stanje«. Često se, takođe, osećaju i mogućnosti da bude ugrožen integritet ljubomornog čuvanja irealnih pejzaža — u njihovom miru, ravnoteži, harmoniji, da zagnjуре, da se probije buka, dramatičnost, nemir sadašnjosti i kobna predosećanja budućnosti:

»Dim kao zavesom prekriva pogled
grada koji savija grč uzbune.

Ništa nam se neće desiti — to je važno,
jer nas pravila sna dele od smrti.
I, dok lutamo tako, sporo kao u šetnji,
prepoznajemo na trotoaru svoja mrtva tela.

Najednom smo prestrašeni — šta to
treba da znači?
Kako to da ležimo izrešetani i mrtvi?
Na ivici buđenja ostaje da nas muči
prevarena sigurnost da ne spadamo u
žrtve.«
(»Uzbuna«)

Možda je imaginacioni predeo, san i sanjanje, svojevrsni zaklon pred stravičnim belezima našeg atomskog vremena, pred pretinjom asfaltnih, čeličnih i betonskih pogleda... Možda je san, *san kome nema nikada kraja*, jedan od mogućih oblika otpora prema posezanju čovekove najautentičnije suštine... Mislimo da se upravo na toj liniji čini napor ove poezije da nas obogati naglašenim humanističkim osećanjima i porukama.

U poslednjim dvema zbirkama pesama Vlada Urošević uspeje da dosada najviše da svojim nastojanjima da adekvatni oblik, nastojanjima koje odavno poznajemo, a koja se kreću ka čvrstom i konačnom uklapanju u jednu poetiku, veoma blisku, po mnogim znacima, savremenom avangardističkom pravcu, pri čemu su pokazani i vidljiviji simptomi (starih i novih) nadrealističkih iskustava. U poređujući pesme iz »Gnjуреćeg zvona«: »Opsadno stanje«, »Putovanje sa avanturama«, »Brisani prostor«, »Uzbuna«, »Zimske svečanosti«, zatim neke pesme iz ciklusa »Dvanajest noćnih nauka«, sa pesmama, na primer, tipa »Južna zvezda«, »Avgust«, »Letnje vatre«, nastalim u ranijoj pesničkoj fazi, sasvim jasno saznajemo da poslednje veoma malo nose suštinske karakterističke sadašnjeg (reljefno određenog) pesničkog profila Vlade Uroševića. Prava veza Vlade Uroševića iz novijeg vremena sa onim iz prošlog perioda, nalazi se, izgleda, u pesmama tipa »Maneken u pejzažu«, »Letnje priče« i drugim sličnim.

U »Gnjуреćem zvonu«, kao i u »Zvezdanim terazijama«, ne samo što je potpuno eliminisano »pevanje«, emotivna napetost lirski melkoća, već se otišlo čak do krajnjeg tačke racionalnosti, »strogosti«, i u kompoziciji i u jeziku pesme. Kada ovo kažemo, tačnije — kada konstatujemo, nekako spontano se pitamo: da li neće biti isuviše sužen krug ljubitelja ovakve poezije koju su srećemo u »Gnjуреćem zvonu« i »Zvezdanim terazijama«, imajući u vidu njenu različitost u poređenju sa, talkoreći, opšte prisutnom u našem, makedonskom regionu, jednom drugom čak suprotnom tradicijom. Neosporno je da »ključeve poezije ne drže

stvarno samo oni koji imaju izraziti smisao za neponovljive avanture... smisao za šokantne promene, za drastični raskid sa prošlošću i tradicijom« (Petar Džadžić). Ali takođe je neosporno i to da ti zaljubljenici u »neponovljive avanture« uvek znače izazivački podsticaj za stvaralačko istraživanje upravljeno u budućnost. U tom slučaju usamljenost ne smeta.

Aleksandar Spasov
Sa makedonskog preveo:
Tomislav Stojanović

JEVREM BRKOVIĆ: BRĐANSKI HOMER JE MRTAV

Veselin Masleša, Sarajevo, 1975.

Nova pesnička knjiga Jevrema Brkovića »Brđanski Homer je mrtav« potiče iz onog istog izvorišta iz koga je pesnik »izmamio« od čitalaca i kritike dobro primljenu pesničku knjigu »Brđanska zemlja« (Prosveta, 1973.). Istu vodu ne možeš dva puta zahvatiti, pa tako i dve Brkovićeve knjige nose u sebi različita iskustva i svoga izvorišta i sveta, izmenjeni pesnikov pogled u stvarnost, drukčiji pesnički odnos prema imaginaciji i materiji.

»Brđanski Homer je mrtav« za razliku od »Brđanske zemlje«, gde nalazimo više pesničkog opisa i više pesničkog identifikovanja sa zemljom i materijalnim oblicima koji je nastanjuju, jeste misaona pesnička celina kojom pesnik nastoji da obuhvati suštinu pojavnog, da izrazi progres tehničkog i opadanje prirodnog individualiteta.

Naslov knjige je otuda stvaran, metafora koja postaje stvarnost, koja se smešta u činjenicu današnjice. Brković je pesnički morao reagovati na stvaranje pukotine između sebe kao pesnika i čoveka i stvarnosti zavičajna koja se metamorfozira.

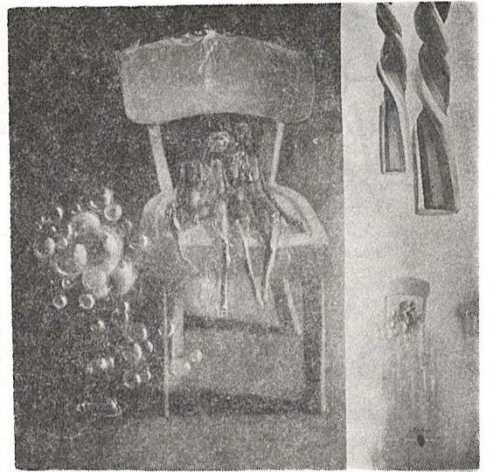
Ni brda zavičajna, usamljena i daleka pod nebesima, na vrhuncima sunčevih zastajališta, nisu više slobodne oaze, pribežišta divljači i zelenila. »Više se kamen i ja ne razumijemo«, kaže pesnik, više gore nema »Ni trava kojima liječiše grlo / Ni vode koju su pili poslije buđenja / Ni voća dozrelog na epskoj mjeseci«, u svemu je tmina ili bolest civilizacije koja se širi, koja razara pipcima, rukama tehničkog monstruma. Vide se samo hladne stene uzaludno lepe, kaže pesnik, i pejsaži koji trunu u nebesima. Pesnik oseća da nema kud napred, prema tim dogođenim čudima i bolestima u usponu, i vraća se radije u prošlost, čak »U ono vrijeme bez ijedne legende«. On pomišlja na smrt, na njenu neizbežnost, i, reklo bi se, u ovom je pesničkom rukopisu upravo smrt, a ne povratak u prošlost, jedini izlaz i jedino utopište u koje pesnik iskreno i trajno venuje.

Na tim, dakle, misaonim i značenjskim okosnicama smešta se Brkovićevo pesnička knjiga koja uspešno odoleva starinskoj patetici i rimi, koja se gusne u pravilnost i strogost gotovo klasične pesničke forme, koja ponekad zapada u trenutke bez odjeka, u gluvicu govora, retorike, ali koja, gledano u celini, jeste nov i kvalitetan domet u domenu Brkovićevo pesničkog angažovanja.

Sa tematsko-motivskog i inspirativnog stanovišta nijedan od četiri ovdašnja ciklusa nije čist, nije kopanje u jednu dubinu, kako je možda trebalo da bude. Tako, na primer, u prvom ciklusu »Časovi jakog razaranja« pesma »Kad više ne mogneš ni da sanjaš« ne nalazi svoje pravo mesto i više odgovara koncepciji i karakteru poslednjeg ciklusnog kruga »Kost i kamen«. Čvršćom strukturom ciklusa, boljim rasporedom pesama, knjiga bi bila lišena neravnina koje se vidno manifestuju.

Sa izvesnošću se može ustvrditi da je ova deseta Brkovićevo knjiga misaono najpunija, da je najbliža životu, da je u jednostavnosti svoga iskaza čista do dna na kome se ljudski i savremenički, i istorijski, prepoznajemo. Krasi je i jedna plemenita gordost što se jeste čovek i što smrt nije ništa drugo do li u brdima još »jedan uspravni / kamen više«.

Dragoljub Jeknić

HRONIKA

KNJIŽEVNO SAVETOVANJE JUGOSLOVENSkih SLOVAKA

U Novom Sadu je 22. februara ove godine održano već tradicionalno književno savetovanje jugoslovenskih Slovaka, devetnaesto po redu.

Prvi deo ovogodišnjeg savetovanja posvećen je slovačkom pesniku i prozalisti Janu Labatu, koji je napunio 50 godina života i 25 godina umetničkog stvaranja, što je svakako vredan jubilej.

Prvi referat održao je mr Mihajlo Harpanj. Dobar deo svog referata »Književno stvaralaštvo Jana Labata« on je posvetio dosadašnjim recenzijama i analizama slavljenikove poezije, ali je dao i niz svojih zapažanja o njoj.

Dr Jan Kimec govorio je o stvaralačkoj ličnosti Jana Labata. U svom referatu on je svoja zapažanja o Labatovoj poeziji i Labatovoj ličnosti uopšte ilustrovao brojnim citatima iz njegovog poetskog stvaralaštva. Posle toga je Vičazoslav Hronjec dao interpretaciju jedne Labatove pesme, koju je veoma ubedljivo i umetnički zrelo pročitao Miroslav Demak. Hronjecova interpretacija je, uz isticanje svega relevantnog, situirala ovu pesmu u celokupan poetski opus Jana Labata.

Josef Valihora je u radu »Labatova proza 50-tih i početkom 60-tih godina« prozno stvaralaštvo slavljenika prikazao u kontekstu zbivanja pedesetih godina u Vojvodini, uz poseban osvrt na stanje u književnosti vojvodanskih Slovaka u to vreme.

Na kraju prvog dela savetovanja sam slavljenik, inače inženjer jedne novosadske fabrike, ukratko se osvrnuo na svoj rad u proteklih godinama.

U okviru rubrike »Književna tribina« podneta su dva referata.

Ana Malkanova je u referatu »Uloge i zadaci časopisa« govorila u prvom redu o časopisu za književnost i kulturu na slovačkom jeziku »Novi život«. Posebno je istaknut značaj koji časopisi imaju u ostvarivanju Programa Saveza komunista Jugoslavije, kao i zadatke jačanja bratstva i jedinstva i međusobnog zbližavanja svih naših naroda i narodnosti.

Glavni i odgovorni urednik »Novog života«, mr Mihajlo Harpanj u svom referatu govorio je o programskoj orijentaciji ovog časopisa i njegovim zadacima u 1976. godini.

U diskusiji koja je zatim usledila učestvovalo je više diskutana. Teme o kojima su oni govorili bile su različite — izda-